

De rechten van personen met een handicap in België

Samenvatting van het rapport van Unia aan het
VN-Comité (2024)

Gemakkelijk te lezen en te begrijpen

Een blik op België

Inleiding

Het Comité van de Verenigde Naties voor personen met een handicap beoordeelt de landen.

Dit Comité is een groep van mensen.

Het controleert of de rechten van personen met een handicap worden gerespecteerd in alle landen.

Het geeft ook aan elk land raad over hoe ze de situatie kunnen verbeteren.

Dit jaar gaat het België beoordelen.

Unia is een Belgische organisatie die erop toeziet dat de rechten van personen met een handicap worden gerespecteerd.

Unia heeft een rapport geschreven voor het Comité.

Dit rapport beschrijft de situatie in België.

Heeft België deze rechten gerespecteerd? Of niet?

Unia heeft een samenvatting van het rapport gemaakt.

Deze samenvatting is hier vertaald in **Easy to Read and Understand**.

In deze samenvatting,

presenteert Unia **12 vaststellingen over de situatie in België**.

Deze vaststellingen gaan over de rechten van personen met een handicap.

Voor elke vaststelling, geeft Unia ook raad over hoe de situatie kan worden verbeterd.

Deze adviezen zijn de aanbevelingen van Unia aan België.

België heeft de laatste jaren vooruitgang geboekt.

Maar er is ook achteruitgang.

We vertellen eerst over **3 belangrijke verbeteringen**:

1. Het Federaal Actieplan Handicap 2021-2024 is aangenomen!

Dit plan voorziet projecten en acties voor een periode van 4 jaar. Het doel van deze projecten en acties is om de situatie van personen met een handicap te verbeteren.

Maar om dat te bereiken moet elke bevoegde minister ze in de praktijk brengen.

Het plan heeft al voor verbeteringen gezorgd. Maar we moeten ervoor zorgen dat het plan goed werkt.

Om dit te doen,

Beveelt Unia aan om:

- het actieplan handicap te **verlengen** in de volgende jaren,
- garanderen dat de verschillende overheden er **samen aan werken**,
- alles te voorzien wat nodig is om het plan uit te voeren, dus ook genoeg geld,
- de **mening** van handicaporganisaties en Unia te vragen.

2. De Grondwet bevat een nieuw recht op de inclusie van personen met een handicap

De Grondwet is de belangrijkste wet in ons land.

Alle andere wetten moeten die respecteren.

Sommige artikelen van de Grondwet verwijzen naar de fundamentele rechten.

Een nieuw artikel is eraan toegevoegd.

Dat is **artikel 22 ter**.

In dit artikel staat dat personen met een handicap recht hebben op inclusie. In dit artikel staat ook dat ze recht hebben op redelijke aanpassingen.

Redelijke aanpassingen zijn maatregelen die personen met een handicap helpen om deel te nemen aan de samenleving en ervoor te zorgen dat hun rechten gerespecteerd worden.

3. De wetten beschermen nog beter tegen discriminatie

Discriminatie is wanneer mensen minder goed worden behandeld omdat ze anders zijn. Omdat ze een eigenschap hebben die anders is dan die van anderen. Bijvoorbeeld een handicap of een ander geloof.

In België zijn er verschillende wetten die mensen beschermen tegen discriminatie:

- Een wet voor de federale staat,
- Een wet voor elke gemeenschap of gewest.

Veel antidiscriminatiewetten zijn **verbeterd**.

Maar nog niet allemaal.

De wetten bestraffen nu nieuwe vormen van discriminatie.

Deze nieuwe vormen van discriminatie zijn:

- Discriminatie **door associatie**:

Dit is wanneer iemand slecht wordt behandeld omdat ze dicht bij iemand met een handicap staat.

Bijvoorbeeld:

Een mama moet haar zoon met een handicap begeleiden naar het ziekenhuis.

Haar baas ontslaat haar omdat hij vindt dat ze te vaak afwezig is.

- **Meervoudige en intersectionele** discriminatie:

Een persoon wordt gediscrimineerd omdat hij twee of meer eigenschappen heeft.

Bijvoorbeeld: het is een vrouw **en** ze heeft een handicap.

In Brussel geeft de wet nog meer bescherming tegen discriminatie.

Het **verplicht** om te voorzien in

redelijke aanpassingen door associatie.

Bijvoorbeeld:

Een vader van een kind met een handicap moet zijn kind begeleiden naar het ziekenhuis.

Hij kan dan maar 4 dagen per week gaan werken in plaats van 5 dagen om met zijn zoon naar het ziekenhuis te gaan.

Unia beveelt aan om:

- de verschillende wetten **aan te passen** om alle personen te beschermen,
- zo snel mogelijk **discriminatie door associatie** toe te voegen aan alle wetten,
- **meervoudige en intersectionele** discriminatie voldoende te bestraffen,
- het recht op **redelijke aanpassingen** voor de naasten van personen met een handicap in de praktijk te brengen,
- wetten aan te passen om **slachtoffers** van discriminatie beter te **vergoeden**.
Dat wil zeggen dat hen een schadevergoeding betaald moet worden.

Op de volgende pagina's vertellen we over de achteruitgang.
Daarmee bedoelen we de dingen die **minder positief** zijn geweest.

4. Sommige wetten zijn in strijd met de rechten van personen met een handicap

De wet op de territoriale polen is een voorbeeld van een wet die de rechten van alle personen met een handicap niet respecteert. Deze wet sluit leerlingen uit die een verstandelijke beperking hebben. Zij hebben geen toegang tot bepaalde vormen van ondersteuning in gewone scholen.

Unia en andere organisaties hebben in de rechtszaal gevochten om in deze wet te schrappen wat niet juist is.

Unia beveelt aan om:

- rekening te houden met **alle soorten van handicap**, zonder iemand uit te sluiten
- in alle wetten en het beleid **rekening te houden met handicap**,
- een maatregel te testen voordat ze wordt uitgevoerd. Deze test heet « **handistreaming** » . Hiermee kunnen we nagaan of de rechten van personen met een handicap worden gerespecteerd.

5. De Belgische overheden vragen niet altijd naar de mening van personen met een handicap

De overheid vraagt niet altijd naar de mening van personen met een handicap voor ze beslissingen nemen of wetten maken. Ze vragen ook niet de mening van de organisaties die hen vertegenwoordigen.

Deze organisaties zijn bijvoorbeeld de adviesraden.

De leden van deze raden komen samen om de belangen van personen met een handicap te verdedigen. Zo brengen ze adviezen uit over nieuwe wetten. Er is nu een adviesraad op elk niveau in België:

In Wallonië, in Vlaanderen, in Brussel, de Franstalige Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap.

Ook in veel steden en gemeenten in België.

Unia beveelt aan om :

- De **deelname** en **raadpleging** van personen met een handicap te garanderen :
alle maatregelen of beslissingen moeten **besproken worden met personen met een handicap** als het om hen gaat.

6. De vrederechter kan iemand te gemakkelijk verbieden om te stemmen

Op 28 maart 2023 is een nieuwe wet aangenomen.

Deze nieuwe wet heeft gevolgen voor mensen die onder bewindvoering staan.

Een persoon staat onder bewindvoering wanneer de vrederechter van mening is dat de persoon niet in staat is om bepaalde dingen te doen.

Bijvoorbeeld : wanneer iemand niet in staat is om zijn eigen geld te beheren of een eigen woning kiezen.

Sinds deze nieuwe wet, moeten rechters altijd beslissen of iemand in staat is om te stemmen.

Of dat ze niet in staat zijn om te stemmen.

Als de rechter beslist dat de persoon niet in staat is om te stemmen, mag de persoon niet stemmen.

Dat is niet eerlijk

omdat het stemrecht een fundamenteel recht is.

Unia beveelt aan om :

- **rechters te helpen** om op een correcte manier te kunnen beslissen of iemand kan stemmen,

- **hulpmiddelen** te voorzien die mensen zoveel mogelijk helpen om te kunnen stemmen. In plaats van hen te verbieden om te stemmen.
- de **nieuwe wet aan te passen**. De rechter hoeft niet elke keer te beslissen of iemand wel of niet in staat is om te stemmen.

7. Ons land is niet toegankelijk genoeg

Personen met een handicap hebben nog altijd veel **moeite om ergens te geraken**.
Of om informatie te begrijpen.
Of om te stemmen.

België heeft nog veel werk te doen **om de toegankelijkheid te verbeteren**.
Het moet alle hindernissen wegnemen.

Er zijn geen wetten die sterk genoeg zijn die de toegankelijkheid verplichten van:

- informatie,
- gebouwen,
- vervoer...

Vandaag zijn zelfs openbare gebouwen niet allemaal toegankelijk.
Bovendien wordt onze samenleving altijd maar digitaler.
We moeten namelijk vaak het internet gebruiken voor diensten.
Of om hulp te krijgen.

Bijvoorbeeld om een vervoersbewijs te krijgen.
Of een bankkaart.
Veel loketten met een persoon erin verdwijnen.
Het wordt moeilijk om een persoon te vinden die ons kan helpen.

Digitale technologie kan een voordeel zijn.
Maar België moet aandacht hebben voor mensen die niet weten hoe ze het internet moeten gebruiken.

Of die geen internet hebben.

Unia beveelt aan om:

- **wetten** te maken die **verplichten** dat alle openbare gebouwen, wegen en openbaar vervoer toegankelijk moeten zijn,
- te zeggen binnen welke **termijn** een gebouw toegankelijk moet worden gemaakt,
- **sancties** op te leggen wanneer gebouwen niet toegankelijk zijn. Of wanneer de werken te lang duren.
- zorgen dat er **genoeg geld** is om dit mogelijk te maken.
- **wetten maken** die verplichten dat diensten informatie geven die iedereen kan begrijpen.

Daarom moeten we:

- Informatie vertalen in **Gebarentaal** en **gemakkelijk te lezen en te begrijpen**,
- Verschillende manieren hebben om contact op te nemen met een dienst.
En dat op tijdstippen die voor iedereen geschikt zijn.
En zonder dat dit meer kost.
Met andere woorden moet het altijd mogelijk zijn om gratis contact op te nemen met iemand aan een loket.
Of schriftelijk of telefonisch.

8. Te weinig personen met een handicap hebben werk

Van 100 personen met een handicap, hebben er maar 41 een arbeidscontract.

Doven hebben minder kans op een contract.

Bij de overheidsdiensten hebben te weinig personen met een handicap een job. Toch zijn overheidsdiensten verplicht om personen met een handicap in dienst te nemen.

Unia beveelt aan om:

- **duidelijk na te denken** over acties en budgetten om personen met een handicap meer kansen te geven op een job,
- **initiatieven voor begeleid werken** te starten en te ondersteunen. Dit zijn projecten om mensen te ondersteunen in hun dagelijks werk.
- **ondersteuning** te geven of te versterken aan personen met een handicap,
- **opleidingen over handicap** te geven aan collega's op het werk,
- acties te plannen om **discriminatie op het werk te verminderen**,
- **werknemers in maatwerkbedrijven helpen** een contract op de gewone arbeidsmarkt te krijgen.

Maatwerkbedrijven zijn bedrijven waar voor een groot deel personen met een handicap werken.

- te zorgen voor **inclusieve werkplekken**. Dat zijn werkplekken die rekening houden met de behoeften van iedereen en die voor iedereen toegankelijk zijn.

9. Leven buiten een instelling is niet altijd mogelijk

Personen met een handicap wonen vaak in voorzieningen.

Dat zijn huizen waar ze samenwonen met andere personen met een handicap.

Soms met heel veel.

Het is niet altijd de keuze van de persoon om in een instelling te wonen.

Maar soms zijn er weinig andere mogelijkheden.

Zeker in Brussel en Wallonië.

Er wordt veel geld voorzien voor deze instellingen.

Of om nieuwe instellingen te bouwen.

En tegelijkertijd is er niet genoeg geld

om diensten te ondersteunen die inclusie mogelijk maken.

Unia beveelt aan om:

- Stap voor stap te de-institutionaliseren door bepaalde acties.

De-institutionaliseren wil zeggen:

Maatregelen nemen die de zelfstandigheid van personen met een handicap en hun recht op inclusie mogelijk maken.

Deze maatregelen moeten het mogelijk maken voor personen met een handicap om buiten voorzieningen te wonen.

Maar ze kunnen ook de manier veranderen waarop instellingen werken.

Deze maatregelen kunnen zijn:

- **het veranderen van de regels** voor instellingen zodat ze de rechten van personen met een handicap respecteren.
Bijvoorbeeld:
Verbieden dat voorzieningen heel veel mensen opvangen.
- instellingen **aanmoedigen** om **naar de buitenwereld te gaan** zodat personen met een handicap makkelijker in de samenleving kunnen zijn, met iedereen.
- **stoppen met bouwen** van nieuwe instellingen die veel mensen opvangen,

- de instellingen **beter controleren**
om ervoor te zorgen dat de rechten van iedereen worden gerespecteerd,
- Om goed te de-institutionaliseren, moeten we:
 - de **behoeften** van personen met een handicap en hun families bestuderen,
 - **diensten ontwikkelen**
die mensen helpen om zelfstandig te leven,
 - het **personeel en hun inspanningen** waardering geven,
 - **geld op de juiste manier verdelen** tussen de verschillende beschikbare woonplaatsen,
 - personen met een handicap **betrekken**
bij al deze veranderingen,
 - termijnen vastleggen waarbinnen deze maatregelen uitgevoerd moeten worden.

10. Te veel geïnterneerde personen zitten nog in de gevangenis

Mensen worden geïnterneerd

als ze een ernstig misdrijf hebben gepleegd doordat ze een psychische stoornis hebben.

Daarom hebben ze behandeling nodig.

De geïnterneerde persoon wordt vaak opgesloten.

Soms worden ze in de gevangenis geplaatst.

Maar in een gevangenis krijgen ze niet de hulp die ze nodig hebben.

En in de ziekenhuizen of op andere plaatsen,

is er niet genoeg plaats om alle geïnterneerde personen op te vangen.

Daarom worden deze mensen soms gedwongen om in de gevangenis te blijven.

Dit is verboden door de wet.

Bijna 1.000 geïnterneerde personen zitten in de gevangenis.

Dit is heel erg.

België heeft al verschillende acties ondernomen om mensen uit de gevangenis te halen.

Maar het is niet genoeg!

Unia beveelt aan om:

- mensen die op dit moment geïnterneerd zijn over te brengen **naar zorgvoorzieningen die voor hen geschikt zijn,**
- te zorgen voor meer **mogelijkheden voor mensen om behandelingen te krijgen** buiten de gevangenis of zwaarbeveiligde ziekenhuizen.

11. Crisissituaties zijn nog moeilijker voor personen met een handicap

De laatste jaren heeft België verschillende belangrijke crisissen meegemaakt: COVID en de overstromingen.

Tijdens de **COVID-periode**, was het leven voor personen met een handicap heel moeilijk.

Ze kregen niet meer de hulp en zorg die ze nodig hadden.

Alles stond stil.

Nochtans hadden mensen met een handicap specifieke behoeften.

De overheden hielden hier niet genoeg rekening mee wanneer ze beslissingen namen.

Veel mensen leden hieronder.

Ook de mensen in instellingen.

Tijdens de zomer van 2021 waren er **verschrikkelijke overstromingen** in Wallonië.

Sommige personen met een handicap hadden hulp nodig.

En die kregen ze niet.

In een noodsituatie moeten we rekening houden met deze kwetsbaardere groep.

Unia vindt dat we absoluut een **noodplan** moeten hebben.

Dat wil zeggen dat we in tijden van crisis maatregelen moeten nemen die rekening houden met de behoeften van personen met een handicap.

In het actieplan Handicap 2021-24 stond dat zo'n noodplan moest worden opgemaakt.

Maar vandaag heeft België nog altijd geen noodplan gemaakt.

Unia beveelt aan om:

- een **noodplan** voor crisissituaties te maken,
- **respectvolle leefomstandigheden** te garanderen in de instellingen tijdens een crisis
- instellingen **anders te laten werken** tijdens crisissituaties. Tijdens COVID was het erg moeilijk voor de mensen die er woonden en werkten.

12. Het systeem om toe te zien op mensenrechten is te ingewikkeld

Er zijn verschillende organisaties om ervoor te zorgen dat mensenrechten worden gerespecteerd. En om misbruik te voorkomen.

Soms noemt de wet deze organisaties 'mechanismen' of 'instellingen'. Bijvoorbeeld:

- het mechanisme dat toeziet op de naleving van het Verdrag van de Verenigde Naties voor de rechten van personen met een handicap
- het OPCAT-mechanisme dat strijdt tegen foltering en andere wrede of onmenselijke behandeling,
- de federale mensenrechteninstellingen,
- de regionale mensenrechteninstellingen.

Als iemand hulp nodig heeft, weet hij niet waar hij heen moet gaan.

Er zijn te veel verschillende organisaties.

Unia beveelt aan om:

- het werk van de verschillende organisaties beter te coördineren en verbanden tussen hen te leggen. Alles moet duidelijker en efficiënter worden voor burgers.

**Interfederaal Centrum voor gelijke kansen en
bestrijding van discriminatie en racisme**

Victor Hortaplein 40 bus 40 • 1060 Sint-Gillis
T+32(0)2 212 30 00

www.unia.be